

Alexandre Dumas (1802 – 1880): Tři mušketýři (1842)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika; 3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Překlad Jaroslav Janů (1971).

U téhož stolu seděl už šlechtic, který právě přijel z Dammartinu a taktéž snídal. Navízal řeč o počasí; naši pocestní odpovídali. Když jim připil na zdraví, oplatili mu touž zdvořilostí.

Ale ve chvíli, kdy přišel Mousqueton oznámit, že jsou koně připraveni, a když se všichni zvedali do stolu, vyzval cizinec Porthose, aby si s ním připil na kardinálovo zdraví. Porthos odpověděl, že tak velmi rád učiní, připije-li cizinec i na zdraví královo. Cizinec vykřikl, že nemá jiného krále než Jeho Eminenci. Porthos ho nazval opilcem a cizinec tasil meč.

„Provedl jste hloupost,“ pravil Athos. Ale couvnout už teď nemůžete; zabte toho chlapíka a dohoňte nás, jak nejrychleji budete moci.“

A všichni tři vsedli na koně a tryskem odjeli...

V Beauvais se na dvě hodiny zstavili, jednak aby si koně oddychli, jednak aby počkali na Porthose. ale když se ani po dvou hodinách Porthos neobjevil, vyjeli sami.

Přibližně na míli od Beauvais narazili náhle v místě, kde byla cesta sevřena mezi dvěma stráněmi, na houfec lidí. Cesta tam byla v nepořádku a neznámí toho využívali, tváříce se, jako by cosi dělali; ryxli nějaké díry a prokopávali v blátě koleje.

Aramis dostal strach, že si v tom záměrně nakupeném marastu zašpiní boty, a příkře se na ně obořil. Athos ho chtěl zadržet, ale bylo už pozdě. Dělníci počali pocestným spílat a chovali se tak urážlivě, že i sám chladný Athos ztratil hlavu a rozešel se po jednom z nich svým koněm.

Tu všichni ti lidé rychle couvli k příkopu a každý odtud vytáhl po mušketě. Než se naši cestující nadáli, projížděli pravým deštěm kulí. Aramis dostal ránu do ramene, jiná kulka se zaryla Mousquetonovi do masitých částí beder. Ale jen Mousqueton klesl z koně, ne snad že by býval tak těžce raněn, nýbrž bezpochyby proto, že neviděl svou ránu a asi si myslil, že je to s ním horší než ve skutečnosti bylo.

„To je léčka. Nesmíme ani vypálit, a jen ujíždějme pořád dál,“ zvolal d'Artagnan.

Překlad Jaroslav Vrchlický (konec 19. století):

Jakýs šlechtic, který přijel cestou od Dammartinu, seděl u téže tabule a snídal. Začal rozhovor o dešti a krásném počasí; cestovatelé odpovídali, pil na jejich zdraví, cestovatelé opakovali tuto zdvořilost. Když vstávali od stolu, nabídl cizinec Porthosovi přípitek na zdraví kardinála; Porthos odpověděl, že si nepřije nic lepšího, než když neznámý připije pak na zdraví královo. Cizinec se rozkřikl, že nezná jiného krále než Jeho Eminenci. Porthos nazval jej ochlastou; cizinec tasil svůj meč.

„Udělal jste hloupost,“ pravil Athos, „nezáleží na tom, nelze ustoupiti více, zabte toho člověka a pospěšte nás dostihnout co nejrychleji vám bude možná.“

A všichni tři vstoupili na koně a odjeli plným tryskem...

(1971) Ačkoli d'Artagnan královnu nikdy neviděl, rozeznal brzy její hlas od ostatních, a to nejprve podle poněkud cizího přízvuku a potom podle povýšeného odstínu řeči, jenž se přirozeně vtiskuje každému projevu panovníků. Slyšel, jak se její hlas přibližuje a zase vzdaluje, a několikrát padl do světla i stín její postavy.

Konečně se znenadání vsunula do dveří překrásná bílá paže; d'Artagna pochopil, že je to jeho odměna. Poklekl, chopil s eruky a přitiskl na ni uctivě své rty. Poté ruka zmizela a zanechala v jeho dlani jakýsi předmět, v němž poznal prsten. Hned nato se dveře zavřely a d'Artagnan se opět octl v úplné tmě.

Navlékl si prsten na prst a znovu čekal. Bylo zřejmé, že ještě není vše skončeno. Po odměně za oddanost měla přijít odměna za jeho lásku. Ostatně bylo sice již po tanci, ale slavnost se vlastně teprve začala. ve tři hodiny se mělo večeřet a na svatojanské věži právě odbíjelo tři čtvrti na tři.

V sousedním pokoji opravdu pomalu ustával hluk hlasů: poté bylo slyšet vzdalující se kroky. Nato se otevřely dveře do pokojíku, kde byl d'Artagnan, a přispěchala paní Bonacieuxová.

„Konečně jste tu!“ vykřikl d'Artagnan.

„Tiše,“ řekla mladá žena a položila mu ruku na ústa. „Tiše! A odejděte tudy, kudy jsme přišli.“

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

RECENZE: Tři mušketýři na točně znamenají prosmátý večer

Jihočeské divadlo hraje do 28. června před otáčivým hledištěm romantickou komedii Tři mušketýři...Autor: Deník/ Jaroslav Sýbek

Těžko se najde v žánru historické prózy známější dílo než příběh Dumasových Tří mušketýřů. Každý z nás ho četl, [viděl](#) některé z filmových a televizních zpracování nebo přinejmenším zná mušketýřské heslo a ví, že tři jsou ve skutečnosti čtyři. Stejný [úspěch](#) jako románová předloha sklízela od svého prvního uvedení v červnu 2001 i divadelní adaptace tohoto románu z pera Martina Glasera a Olgy Šubrtové, napsaná přímo pro zámeckou zahradu s divadelní točnou v Českém Krumlově. A jak se zdá, po letošní obnovené premiéře Jihočeské divadlo svůj úspěch opakuje.

V čem spočívá kouzlo krumlovských mušketýřů? Základ tvoří prostředí – povozit se na točně a sledovat herce v kulisách umně osvětlované barokní zahrady s Bellarií je zážitek sám o sobě. Mušketýři navíc mají výborný spád, potřebnou míru akčnosti, vtipu, romantiky, výpravnosti i barev – není v nich takřka žádné hluché [místo](#), kdy by se divák nudil. Poměrně komplikovanou dějovou zápletku s řadou odboček, která v originále vystačila na dvě tlusté knihy, Šubrtová s Glaserem šikovně zrychlili a zjednodušili, mimo jiné i tím, že některé příhody prostě zakomponovali do dialogu. Tyto zkratky, které však nebrání chápání děje, jim umožnily rozvinout zábavné detaily a situační zápletky, kterými podtrhli komické stránky charakteru jednotlivých postav.

Navíc v místech, kde Alexandre Dumas pouze naznačil galantní dobrodružství, se tvůrci adaptace nerozpakovali dotáhnout náznak do konce. Lechtivé scény a dvojsmyslná slůvka se však naštěstí podařilo udržet na tenké hraně a zachránit je před pádem do propasti pokleslého humoru.

Hodnocení Deníku: 90%

1.text: hranice mezi romantismem a realismem, spíš novoromantismus (romantické rekvizity, ale vše cíleno na masového čtenáře), trochu líbivá atraktivnost. Zřetelné rozdíly mezi oběma překlady – najdete archaismy.

2.text: Funkční styl, žánr, obsah, charakteristika pravděpodobného autora a cílové skupiny čtenářů, jazykové prostředky. Publicistika, vlídná recenze., na pomezí reklamy.

Alexandre Dumas (starší) (24. 7. 1802 Villers-Cotterêts /severní Francie/ – 5. 12. 1870 Puy /dnes součást města Dieppe na severofrancouzském pobřeží/)

Francouzský spisovatel, autor historických románů na pomezí romantismu a novoromantismu.

Alexandre Dumas se narodil v **rodině generála armády revoluční Francie**; svým vzhledem i mentalitou nezapřel, že otec byl částečně mulatského (běloško-černošského) původu.

Po otcově časně smrti žila rodina v bídě, a tak Dumas nedosáhl žádného vyššího vzdělání. Přestěhoval se do **Paříže**, kde zprvu pracoval jako písař. Zároveň začal literárně tvořit: silně ovlivněn Shakespearovým dílem psal nejprve **divadelní hry**, přičemž si osvojil umění vystavět dramatické zápletky plné zvrátů a sestavit svižné dialogy. Přátelil se se začínajícím **Victorem Hugem**, pozdějším nejslavnějším francouzským romantickým autorem.

Jako **dramatik** dosáhl mladý Dumas zřetelných úspěchů – především svými **historickými hrami**. To jej přivedlo k tomu, že se na sklonku 30. let vrhl se na psaní historických románů publikovaných na pokračování v novinách. Zároveň pracoval také jako **žurnalista**.

Dumas průkopnický vytvořil systém až **továrního způsobu tvorby**. Obklopil se týmem spolupracovníků, především historiků (Auguste Maquet, 1813 – 1888, aj.), kteří mu připravovali odborné podklady pro jeho díla a na některých se sami podíleli při psaní konečné verze. Dumas tak napsal za svůj život téměř 200 knih. Kromě toho ještě stihl být po nějakou dobu divadelním ředitelem a vydavatelem časopisu *Mušketýr* (Le Mousquetaire).

Dumas měl hrmotnou, požitkářskou **povahu** plnou energie a nezdolné aktivity. Projevovalo se to i v jeho soukromém životě; vystřídal několik desítek intimních partnerek. V r. 1824 se narodil jeho nemanželský syn Alexandre Dumas mladší (1824 – 1895), který se stal také spisovatelem: je autorem velmi oceňovaného díla *Dáma s kaméliemi*, jež napsal nejprve jako román a pak je přepracoval do podoby divadelní hry; dílo se vzápětí stalo inspirací pro operu *La traviata* (hudba Giuseppe Verdi).

V r. 1840 se Dumas starší oženil s herečkou Idou Ferrierovou (1811 – 1859).

Dumas se jako autor historické beletrie soustředil na ta **nejdramatičtější období francouzských dějin**: na nábožensky motivované občanské války v 16. století mezi vládnoucími katolíky a rebelujícími kalvinistickými protestanty (hugenoty), na Třicetiletou válku a další, následné válečné konflikty Francie s jejími sousedy (tedy na éru králů Ludvíka XIII. a Ludvíka XIV. a jejich všemocných ministrů kardinálů Armanda Richelieu a Julese Mazarina) a na Velkou francouzskou revoluci a období, jež jí předcházela či na ni navazovala.

Dumas historii výrazně **beletrizoval**, dosáhl však mistrovství při vytváření napínavých dějových linií, jež spojují fiktivní postavy a obyčejný život s velkou historií a vysokou politikou. Jeho **hrdinové** disponují tradičními ctnostmi: mají smysl pro spravedlnost a čest, bojují proti bezpráví a hájí prospěch své vlasti; přitom ovšem mají svobodomyšlnou povahu moderního člověka. Dumas plynule mění **vypravěčské polohy** v rámci jednoho díla: soubojové a válečné scény se střídají s milostnými zápletkami, napětí a tajemno jsou vyvažovány vtípem a groteskností. Proto se Dumas

vcelku úspěšně vyhýbá patetičnosti a dokáže být atraktivní také pro dnešního čtenáře; v jeho tvorbě snadno odhalíme inspiraci mj. triviální literaturou.

Dumas neměl ctizádost vytvořit koncepčně ucelenou uměleckou interpretaci francouzských dějin, ale přesto se **jeho obraz minulosti** stal pro širokou veřejnost autoritativním a respektovaným. Zejména **Tři mušketýři** (vlastně čtyři: Athos, Porthos, Aramis a d'Artagnan) se zařadili mezi vůbec nejslavnější literární charaktery všech dob.

Francouzský spisovatel André Maurois (1885 – 1967) napsal románový životopis *Tři Dumasové*, podle něhož vznikla československá televizní minisérie *Alexandr Dumas starší* (1970; autor Jaroslav Dietl, v titulní roli Vladimír Menšík).

Některá díla:

Románová trilogie z doby nábožensky motivovaných občanských válek (mezi katolíky a hugenoty) **Hugenoti** (1845 – 1848; části *Královna Margot, Paní z Monsoreau, Králův šašek*)

Románová tetralogie odehrávající se v 17. století **Tři mušketýři** (Les Trois Mousquetaires; 1844 – 1850; *Tři mušketýři, Tři mušketýři po dvaceti letech, Tři mušketýři ještě po deseti letech 1. a 2. kniha*; odehrává se za vlády králů Ludvíka XIII. a Ludvíka XIV. a jejich všemocných ministrů kardinálů Armanda Richelieua, respektive Julese Mazarina, tedy v éře Třicetileté války a následujících konfliktů); z mnoha filmů (nejčastěji podle 1. dílu)

vynikají tyto: (1) produkce Spojené státy 1921: v roli d'Artagnana Douglas Fairbanks; (2) produkce Francie 1961: režie Bernard Borderie, v roli d'Artagnana Gérard Barry; (3) *Tři mušketýři* a *Čtyři mušketýři* (tedy 2 díly), produkce Velká Británie – Spojené státy 1973 – 1974: režie Richard Lester, velmi hvězdné obsazení: Michael York (d'Artagnan), Oliver Reed (Athos), Frank Finlay (Porthos), Richard Chamberlain (Aramis), Jean-Pierre Cassel (král Ludvík XIII.), Geraldine Chaplinová (královna Anna Rakouská), Charlton Heston (kardinál Richelieu), Raquel Welchová (Constance Bonacieux), Faye Dunawayová (Milady de Winter), Christopher Lee (hrabě Rochefort); (4) *Návrat tři mušketýřů*: Velká Británie 1989, snad jediný filmový přepis Tři mušketýřů po dvaceti letech, režie a herci jako v 1973 – 1974; (5) *Muž se železnou maskou* (podle Tři mušketýřů ještě po deseti letech): Spojené státy 1998, režie Randall Wallace, hrají Gabriel Byrne (d'Artagnan), John Malkovich (Athos), Gérard Depardieu (Porthos), Jeremy Irons (Aramis), Leonardo DiCaprio (král Ludvík XIV. a jeho dvojče bratr Filip);

Čtyřdílný románový cyklus z 18. století Paměti lékařovy (Mémoires d'un médecin; 1846 – 1853; o předehře a prvních letech Velké francouzské revoluce; nejznámější je 1. část *Josef Balsamo* – pojednává o dobrodružném životě osvícenského intelektuála);

Románová trilogie z 1. poloviny 19. století Hrabě Monte-Cristo (Le Comte de Monte-Cristo, 1845 – 1846; ze závěru napoleonské doby a z následného období restaurace absolutismu, titulní postavou je bonapartista Edmond Dantès, jenž byl zradou svým známých odsouzen k mnohaletému věznění a jenž se po útěku a nalezení cenného pokladu rafinovaně mstí); film Francie – Itálie 1954: režie Robert Vernay, v titulní roli Jean Marais (Edmond Dantès); TV seriál Francie aj. 1998: v titulní roli Gérard Depardieu.

